

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

Mgr. Martin Richter

**Posudek oponenta na rigorózní práci
„TRESTNÍ ODPOVĚDNOST ZASTUPITELŮ, RADNÍCH A DALŠÍCH OSOB ZA
JEDNÁNÍ V RÁMCI ČINNOSTI ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ“**

Předložená práce je v první řadě pozoruhodná svým tématem. Po listopadu 1989 se pochybení při dispozici s obecním majetkem ze strany osob činných v orgánech měst a obcí stalo jedním z nejtěžších sociálně patologických jevů. Vedle zločinů tzv. velké privatizace to byly právě korupční a defraudantské aféry z prostředí obecní samosprávy, které nejvíce podkopaly důvěru občanů v demokratickou politiku. Došlo k rozchvácení a promrhání nevyčíslitelných hodnot s dlouhodobými důsledky pro celé regiony státu. V posledních letech ovšem dochází ke zvýšené aktivizaci policie a justice směrem k důslednému vyšetřování tohoto typu kriminální činnosti. Podmínky trestní odpovědnosti osob, jež se podílejí na přijímání rozhodování v rámci územně samosprávných celků, by se proto měly těšit náležité pozornosti trestněprávní nauky. Téma však bylo dosud přehlíženo, takže např. standardní komentářové příručky se jej dotýkají vždy jen na okraj, pokud vůbec. Větší monografická zpracování chyběla dosud úplně. Autor předkládané práce se nad touto skutečností právem pozastavuje. Jedná se tu však o problém obecnější – o celkově malý zájem o zkoumání složitějších hmotněprávních problémů, k jejichž zvládnutí je třeba dlouhodobé přípravy, studia značné šíře pramenů nejkomplexnějšího rázu, schopnost i možnost shromáždit a studovat literaturu ve světových jazycích atd. V případě posuzované práce jde především o stále nedořešené otázky nedbalosti a právního omylu, které kladly na doktoranda mimořádné nároky. Autor k práci přistupoval s nebývalým zaujetím, vyplývajícím z jeho vlastních praktických zkušeností i předchozích úspěšných literárních počinů na totéž téma v soutěžích „SVOČ“.

Úspěšné řešení diplomního či doktorského úkolu na složité, aktuální a zároveň málo zkoumané téma klade na doktoranda vysoké nároky již v okamžiku, kdy autor sestavuje osnovu své práce. Často dochází k tomu, že řešitel není s to o složitém tématu pojednat přehledně, dát své práci jasnou strukturu a bez zbytečných odboček zodpovědět otázku, kterou si v úvodu práce položil. Na předkládané práci je patrné, že si byl autor uvedených úskalí vědom a snažil se práci dát jasnou systematiku až v učebnicovém stylu, a to i přesto, že pojednává o problémech navzájem se komplikovaně prolínajících. Autor svůj text rozdělil na část obecnou, kde se zabývá především jednotlivými formami zavinění a omylu v trestním právu, a na část zvláštní, kde jsou rozebírány relevantní skutkové podstaty. Závěrečná část „zahraniční srovnání“ je spíše kratším samostatným exkurzem. Toto jednoduché základní

členění práce ovšem jen poměrně málo vypovídá o tom, které části práce představují její těžiště (pokud jde o přínosné poznatky, vyslovené názory a argumenty). Tímto těžištěm jsou bezesporu velmi kvalitně zpracované pasáže o právním omylu a mezích povinné opatrnosti, jde-li o trestní odpovědnost radních a zastupitelů. Jako mimořádně cennou hodnotím zejména kapitolu věnovanou otázce „spolehnutí na správnost odborné rady“. Při zkoumání těchto otázek je autor mimořádně důkladný a důsledný; text v těchto částech dosahuje analytické úrovně u mladších českých autorů nebývalé. Jiné části práce (zejména pojednání o jednotlivých trestných činech) mají místy sklon k mechanické rekapitulaci nastudovaných judikátů, která je pro čtenáře poněkud vysilující. Celkem je však doktorand s to své poznatky přiléhavě zobecnovat a jednotlivé problémy ilustrovat vhodně zvolenými příklady, reálnými i hypotetickými. Síla autora je ve schopnosti srozumitelně vymezit znaky zkoumaných jevů a definovat pojmy. Práce obsahuje mnohé velmi přesné a výstižné formulace a vtipné postřehy.

Otázky právního omylu patří k nejsložitějším evergreenům trestněprávní teorie ve všech západních zemích. V českých poměrech ovšem dochází k situaci nanejvýš kuriozní: ač rekodifikace z roku 2009 dávala možnost upravit tento problém (v návaznosti na dlouholeté diskuse u nás i v zahraničí) pokud možno zřetelně a jednoznačně, nové ustanovení § 19 TZ je z hlediska svého dosahu vnímáno jako matoucí. Doktorand byl v předkládané práci s to označit příčiny tohoto stavu – všimá si např. i skutečnosti, že rekodifikace nevzala dostatečně v úvahu rozdíly mezi německou *Schuldtheorie* a českým zařazením omylu jako „obráceného úmyslu“. Autor definuje negativní právní omyl tak, že zde není rozhodná neznalost konkrétního zákona, ale nevědomost o protiprávním jednání. Autor přibližuje rozdíl, který část nauky vnímá mezi právním omylem o trestnosti a právním omylem o obsahu trestněprávní normy. V souladu s naukou rozlišuje omyl stran obsahu mimotrestních právních předpisů, jichž se trestní zákoník dovolává i omyl ohledně tzv. normativních znaků skutkové podstaty atd. Zamýšlí se mj. nad smyslem změny důvodové zprávy k § 19 v průběhu legislativního procesu. Nová právní úprava se má dotýkat protiprávnosti jako znaku trestného činu ve smyslu § 13. V první řadě má jít o omyl ohledně obsahu norem, jichž se trestní zákon dovolává jako *mimotrestních*, zatímco ohledně vlastního popisu znaků trestných činů v trestním zákoně se i nadále uplatní zásada, že neznalost zákona neomlouvá. Část právní nauky na základě dikce důvodové zprávy proto vůbec nezahrnuje do působnosti § 19 tzv. omyl o trestnosti. Autor s tímto názorem polemizuje, zejména s odkazem na práce členů katedry trestního práva PFUK, ale nachází i oporu v recentních soudních rozhodnutích. Má za to, že příliš restriktivní výklad ustanovení o právním omylu neumožní reagovat na dnes obtížně představitelné okolnosti, jež mohou v budoucnu v aplikační praxi nastat.

Pro předloženou práci je charakteristické, že autor klade důraz na rozlišování mezi trestností a protiprávností exkluzivně plynoucí z trestního zákona. Protiprávností exkluzivně plynoucí z trestního zákona rozumí skutečnost, že zákaz předmětného jednání vyplývá *výhradně* z existence příslušné skutkové podstaty, která jednání postihuje. V těchto případech nepřipadá aplikace § 19 vůbec v úvahu, zatímco v ostatních případech omylu o trestnosti je třeba zkoumat jeho omluvitelnost.

Autor se tak dostává k centrálnímu problému nauky o omylu: Základním důvodem trestnosti zřejmě není skutečnost, že pachatel nerespektoval formální zákaz („neposlušnost“), ale že se zaviněně choval způsobem pro společnost nebezpečným, škodlivým, který zákon vymezuje. I v rámci moderního spíše subjektivisticky pojatého trestního práva je třeba akcentovat jeho funkci jako záruky objektivního sociálního řádu.

Podobně hodnotné jsou i kapitoly věnované otázkám nedbalosti – zejména, pokud jde o povinnou míru opatrnosti radních a zastupitelů při dispozici s majetkem obce. Originálním přínosem jsou tu v první řadě úvahy autora o diferenciaci povinné míry opatrnosti v rámci *kolektivních* orgánů. Autor zúročuje svou detailní praktickou znalost fungování orgánů samosprávy a podává podrobný výklad o typických situacích, k nimž v praxi dochází, resp. hypoteticky může dojít, případně, které již byly řešeny v rozhodovací praxi trestních soudů. Autor klade důraz na rozdílné postavení osob s určitou odbornou specializací, případně zkoumá roli, kterou může hrát skutečnost, že rozhodující osoba má k dispozici spolupracovníky či právní poradce. Poukazuje na meze lidských i profesionálních možností a vrací se k principu *impossibilium nulla obligatio* – nemožné nezavazuje.

Trestněprávní výklad je vhodně zasazen do širšího kontextu trestně politického a ústavněprávního. Autor poukazuje na nebezpečí přepínání trestní represe, které může vést k ochromení i žádoucí iniciativy radních a zastupitelů ba k nechuti občanů vůbec tyto funkce vykonávat (jeho závěry zde mimochodem připomínají podobné úvahy autorů varující např. před zvýšenou kriminalizací zdravotníků, učitelů a dalších odpovědných povolání). Z tohoto hlediska je práce velmi přínosná i k širší diskusi o úloze trestního práva jako *ultima ratio*.

Pokud jde o okruh pramenů, autor byl odkázán z valné části jen na tříšť novější judikatury. Svědčí o péči a pozornosti doktoranda, že byl z tak neuceleného materiálu s to vytvořit svébytný a poměrně přehledný odborný text vysoké úrovně, jemuž ani po stránce formální nelze vytýkat výraznějších nedostatků. Např. poznámkový aparát je veden velmi korektně. Do určité míry zarazí, že práce v jiných směrech tak ambiciózně používá jen okrajově komparativní metody (exkurzy do cizozemských úprav působí dojmem málo životných přívěsků hlavního textu). O to více lze vyzdvihnout použití statistických dat, která autor s velkou důkladností využil pro ilustraci ve zvláštní části své práce a zpracoval je do úhledných grafů pro ilustraci prevalence zkoumaných deliktů, resp. účinnosti trestního stíhání pro ně.

Závěr a doporučení:

Předloženou práci doktorand již obhájil jako práci diplomovou.

S ohledem na výše uvedené přednosti práce, zejména originální charakter shromážděných poznatků, vysokou úroveň provedené analýzy a odborný vhled autora mám za to, že text může být uznán i **jako práce rigorózní**.

Práci doporučuji k ústní obhajobě v rámci rigorózního řízení a pro případ úspěšné obhajoby navrhuji, aby byl Mgr. Martinu Richterovi udělen titul **doktora práv (JUDr.)**.

V rámci obhajoby navrhuji, aby autor shrnul své poznatky o trestní odpovědnosti za nedbalostní trestný čin, pokud se pachatel spolehl na odbornou radu, která se ukázala jako nesprávná.

V Praze dne 6. června 2017

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.